

Slovensko časnikarstvo je, če izvzememo Vodnikovo poskušnjo, še komaj 30 let staro in nam starjim rodoljubom še je v živem spominu, kako je celó moralične podpore enega uda visoke cesarske rodovine potrebno bilo, da so smele l. 1843. začeti izhajati koristne „kmetijske Novice“, ki že 29 let marljivo in z najboljim vspehom obdelavajo ledino slovenskega časnikarstva in katerim gré največa zasluga za povzdigo gospodarstva, politične in narodne zavesti dolgo zanemarjenega, vendar pa na duhu in na telesu zdravega slovenskega naroda. — Ko začnejo pihljati l. 1848. v celi Evropi vetrovi ljudske svobode, ko se otresejo narodi tisučletnega jarma sužanjstva in podložništva izpod sile bogatih grajščakov, se tudi živo zbudi čutje slovenskega zedinjenja in da se ta po mnogih na tihem že gojena misel oživi, se prikaže časnik „Slovenija“, kterege so sicer neugodni politični nasledki odstranili, in prikazalo se je še nekaj časnikov, kakor „Ljubljanski časnik“, „celjske novine“, „Slovenska bčela“, „Slov. prijatelj“, „Glasnik“, „Učiteljski tovarš“, „Danica“, „Primorec“, „Pravi Slovenec“, „Naprej“, „Slov. Narod“, „Slov. Gospodar“, „Besednik“, „Zvon“, „Pravnik“, „Vrtec“, nekaj šaljivih listov, v nemškem jeziku pa „Stimmen aus Innerösterreich“, „Triglav“ in še morebiti kateri listič. Nekteri teh časnikov delajo neprenehoma že skoro 30 let, drugi so svoje delovanje zopet ustavili. Ako tedaj resno premišljujemo stanje našega časnikarstva, si bomo sami stavili 1. gori navedeno prašanje, na katero naj po svojih nazorih odgovorim.

Nas Slovencev je le poldrugi milijon, in gledé na velikanske nepričakovane premembe zadnjih 10 let v Evropi bi slovenski narodič moral obupno pričakovati, ktero osodo mu prinese prihodnje desetletje, ako ne bi naravne zaslonbe imel v neizmernem številu sorodnih bratov, katerih je v Avstriji sami 18 milijonov med 8 milijoni Nemcev, 5 milij. Magjarov in 3 milij. Romanov, zunaj našega cesarstva pa je na Ruskem, na Turškem, na Pruskem in Saksonskem še čez 70 milijonov Slavenov. Ako se toraj Slovenci v jeziku in slovstvu, potem v mednarodnem občenju čutijo v živi zvezi sè vsemi svojimi brati, se jim ni bati narodnega pogina in ne obupati gledé na dušni napredek in na materialni razvoj in tudi staročastni Avstriji bode vsestranski blagor slovenske narodne vejice na korist. Da se vse blage namere tem ložej dosežejo, je treba pri budnem narodu časnikov, in sicer: eden veči časnik, kakor je sedanjí „Slovenski Narod“, kateri žalibog v Mariboru izhaja, namesti da bi iz naravskega našega središča budil narod na živobitje; ta časnik bi naj izhajal kakor dosihmal trikrat ali k večjemu štirikrat na teden, ker bom pozneje dokazal, da sedanje naše razmere še niso pripravne za politični dnevnik. Ker tak časnik vendar izpod 10 do 12 goldinarjev na leto ne more izhajati, akoravno bi imel do 1000 naročnikov, je še vedno potreben ceneji občeslovenski tednik, kterege na srečo že imamo v izvrstnih „Novicah“. Druge slovenske pokrajine bi naj imele za svoje krajne zadeve samo tednike, in sicer na Štorskem „Slov. Gospodarja“, na Primorskem „Primorca“, na Koroškem pa bi naj „Besednik“ se pomnožil tako, da bi bil podučni in leposlovni list za slovenske rodovine; razun teh bi še naj izhajali stanovski listi, kakor je cerkveni časnik „Danica“, po tem „Učiteljski Tovarš“, „Pravnik“, slednjič en dober šaljiv list in za mladi naraščaj „Vrtec“. Tako bi se zbrale v složno in premišljeno delovanje vse dušne in materialne moči malega naroda, ne pa, kakor spet vidimo na Primorskem, dva nova časnika, pri čemur se moči in delovanje na škodo splošnega razvoja cepijo, namesti da bi samo en tednik razpravljal tamošnje krajne raz-

mere s posebnim obzirom na pomorske in kupčijske zadeve in na naše hrvatske brate v Istri.

Kar zadeva 2. točko, moram svoje večletne skušnje razodeti, da se ne dušno, ne materialno naše časnikarstvo ne podpira tako, kakor bi koristno in potrebno bilo. Ker je slovstveno delo pri nas le postransko opravilo, je treba, da vsak v svojih vsakdanjega dela prostih urah gledé na neizmerno važnost prihodnjih prvih let, vse svoje dušne moči napne in dela s tisto železno voljo in neopešanostjo, ktero občudujemo pri svojih českih bratih, akoravno se trud ne plačuje z denarji, ampak le z narodnim napredkom, kterege bode vsak vesel. Sedaj pa žalibog opazujemo, da je le malo nevtrudnih delalcev, velika večina slovstvenih diletantov pa opeša, kako pridejo v zrelo dôbo moškega vsakdanjega delovanja in popusté vse vzvišene ideje in še k večjemu le sočutje ohranijo za blagor svojega naroda. — Kar pa materialno zdržavanje naših še tako izvrstnih časnikov zadeva, moram kar odkritosrečno povedati, da bi premožni rodoljubi morali naročeni biti sami na naše najboljše časnike, kakor so „Slov. Narod“, „Novice“ in v slavlanskem duhu pisana „Politika“ (o stanovskih časnikih se to samo po sebi razumeva), da bi priložnost imeli premišljevati važne reči, ktere se razpravljajo, ne pa da se tudi najimenitniši sostavki le površno preleté. Čudil sem se, ko sem zvedel, da „Danica“ nima čez 1200 naročnikov, ker sem poprej mislil, da jih mora vsaj 3000 imeti; popolnoma bosa pa je nekje sprožena misel, naj se še drugi cerkven list na noge spravi. V tem oziru tudi čitalnice precej škodujejo, izmed katerih celó nekatere na trdnih nogah stoječe še nimajo vseh slovenskih časnikov, drugi pa se na tisto površno in nepremišljeno branje zanašajo, ktero naš napredek zavira in nam ne pusti priti do resnobnega postopanja, ker mišljenje samo je ravno tako omahljivo in nestanovitno. Čitalnice imajo nalogo, tiste časnike skupno naročevati, katerih posamni ne morejo plačevati ali katerih ne kaže drugače držati, razun tega pa bi imele skrbeti za uk v sorodnih jezikih, kakor je hrvatsko-srbski in česki, ker sè samim petjem, plesom in tombolo mi naroda ne vzdignemo na višjo stopinjo izobraženosti in blagostanja.

(Konec prihodnjič.)

Naznanilo.

Zemljovidi (Azija, severna in južna Amerika), ktere Matičarji dobé za 1870. leto, pričnó kmalu razpošiljati se. Za gospode poverjenike se jim priložite dve pôli; ena bode kazala preselitev udov, ktere so nam bile naznanjene po tiskanem imeniku, drugi pa je namen za nabiranje doneskov za 1871. leto in sprejemanje novih udov.

Gospode poverjenike lepo prosimo, da bi koj pri oddajanji zemljovidov pobrali in kmalu odposlali zaostale in tekoče doneske za 1871. leto.

Iz odbora Matice slovenske v Ljubljani 9. maja 1871.

Dr. R. Razlag, predsednikov namestnik.
Anton Lézar, odbornik in tajnik.

Dopisi.

Iz Gorice 6. maja. —p. — Od 3. do 6. maja so bile tukaj učiteljske preskušnje v dosego sposobnosti za učiteljstvo na občnih ljudskih šolah. Izpraševancev je bilo osem. Razen enega, ki je prišel iz Reke, so vsi vzrejenci poprejšnjega tukajšnjega pripravišča. Spričevala sposobnosti se zaznamujejo sè številkami: eden (prav dobro), dva (dobro), tri (za-